

ІНСТИТУТ КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧОЇ СЛУЖБИ

КАФЕДРА ПРАКТИЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ

ЕТНОПСИХОЛОГІЯ

ПРОГРАМА

**навчальної дисципліни
для підготовки фахівців ступеня вищої освіти магістр**

за спеціальністю (053) Психологія

галузі знань (05) Соціальні та поведінкові науки

**Київ
2017 рік**

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ:

Бойко-Бузиль Юлія Юріївна, професор кафедри практичної психології,
кандидат психологічних наук, доцент

Обговорено та схвалено вченою радою Інституту кримінально-виконавчої
служби

____.____.2017 року, протокол № ____

ВСТУП

Програму навчальної дисципліни «Етнопсихологія» розроблено відповідно до освітньо-професійної програми підготовки магістра за спеціальністю 053 «Психологія».

Предметом вивчення навчальної дисципліни є система теоретико-методологічних знань щодо етнокультурних особливостей психічного складу і поведінки людей, що визначаються їх національною належністю або етнічною спільністю, а також традиціями, що формувалися історично.

Міждисциплінарні зв'язки:

Забезпечуючі дисципліни: теоретико-методологічні проблеми юридичної психології; профілактика психічних розладів працівників ДКВС, сучасні теорії особистості.

Забезпечувані дисципліни: практична психологія в організаціях та на виробництві, психологічний супровід професійної діяльності в організаціях та на виробництві.

Програма навчальної дисципліни складається з таких розділів:

1. Теоретико-методологічні засади етнопсихології;
2. Експериментально-прикладні аспекти етнопсихології.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни «Етнопсихологія» є формування системи уявлень про виникнення, динаміку розвитку та специфічні особливості етнопсихологічних знань у зарубіжній та вітчизняній науці.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни «Етнопсихологія» є:

- сформулювати систему знань про теоретико-методологічні засади етнопсихології;
- здійснити аналіз наукових надбань етнопсихологічної науки;
- вивчити соціально-психологічні особливості етнопсихологічних явищ;
- визначити роль етнопсихологічних феноменів у життєдіяльності індивідів та соціальних груп.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми здобувачі вищої освіти повинні:

знати:

- теоретико-методологічні основи етнопсихології;
- історію розвитку етнопсихологічних досліджень;
- особливості українського національного характеру;
- особливості психічних явищ представників різних етносів;
- особливості спілкування з представниками різних етнічних спільностей;

вміти:

- оперувати поняттями етнопсихології;
- проводити дослідження етнопсихологічних явищ;
- здійснювати порівняння етнопсихологічних особливостей;
- проводити техніки міжкультурної підготовки до взаємодії;
- надавати рекомендації щодо подолання етнічних конфліктів;
- консультувати щодо ділового спілкування із зарубіжними партнерами.

На вивчення навчальної дисципліни «Етнопсихологія» заплановано 160 годин 5 кредити ECTS.

2. Структура навчальної дисципліни

Розділ 1. Теоретико-методологічні засади етнопсихології

Тема 1. Етнопсихологія як наука та дисципліна

Етнопсихологія як галузь наукового знання. Зв'язок етнопсихології з іншими науками та галузями психології. Напрями етнопсихології. Основні підходи до розуміння предмету етнопсихології. Об'єкт етнопсихології. Завдання етнопсихології. Основні функції етнопсихології. Основні поняття етнопсихології (етнос, нація, психічний склад, етнічні стереотипи, етнічні конфлікти, національний характер тощо). Принципи етнопсихології. Методи етнопсихології. Підходи до етнопсихологічних досліджень (релятивізм, абсолютизм і універсалізм). Крос-культурний напрямок етнопсихологічних досліджень. Природний експеримент в етнопсихології. Лабораторний експеримент в етнопсихології. Метод підбору рис в етнопсихології. Метод вільного опису в етнопсихології. Асоціативний експеримент в етнопсихології. Метод інтерв'ю в етнопсихології. Гуманістична та прикладна спрямованість етнопсихології. Становлення етнічної психології. Етапи історії розвитку етнопсихології. Вітчизняна етнопсихологія. Сучасний стан етнопсихологічних досліджень в Україні.

Тема 2. Психологічна характеристика етносу

Поняття етносу. Основні ознаки етносу. Форми існування етносів: клан, плем'я, народність, нація. Реальний та дисперсний вид існування етносів. Основні етнічні підрозділи: мікроетнічні одиниці, субетнічні одиниці та макроетнічні одиниці. Поняття маргінальності. Причини маргіналізації. Нація як найвища форма існування етносу. Визначальні характеристики нації. Основні ознаки нації: спільність мови, спільність території, спільність економічного життя, спільність матеріальної та духовної культури, національна свідомість. Національна ідентифікація. Значення нації. Психологічний аналіз культури. Матеріальна та нематеріальна культура. Суб'єктивні культура. Культура як етнодиференціююча ознака. Чинники крос-культурних відмінностей. Функції культури. Взаємозв'язок між культурою та етносом. Поняття культурної трансмісії.

Розділ 2. Експериментально-прикладні аспекти етнопсихології

Тема 1. Статичні характеристики етносу

Поняття психічного складу етносу. Структурні компоненти психічного складу етносу. Психічний склад як детермінанта розвитку етносу. Ментальність як інтегральна етнопсихологічна ознака етносу. Компоненти ментальності (емоційний, пізнавальний, поведінковий). Функції компонентів ментальності. Зовнішні та внутрішні умови формування ментальності. Поняття про національну ідею. Шляхи реалізації національної ідеї. Українська національна ідея. Поняття національного характеру. Фактори розвитку національного характеру. Шляхи визначення національного типу. Поняття національної

свідомості. Ознаки національної свідомості. Детермінанти національної свідомості. Поняття національної самосвідомості. Поняття етнічної свідомості. Складові етнічної свідомості. Рівні етнічної свідомості (буденна та теоретична свідомість, індивідуальна та групова свідомість). Етнічна самосвідомість як компонент етнічної свідомості. Функції етнічної самосвідомості. Поняття етнічної ідентичності. Компоненти етнічної ідентичності. Типи етнічної ідентичності. Етапи становлення етнічної ідентичності. Стратегії підтримання етнічної ідентичності.

Тема 2. Динамічні характеристики етносу

Поняття етнічної диспозиції. Специфіка етнічної установки. Компоненти етнічної установки. Рівні етнічної установки. Функції етнічної установки. Етнічна установка як детермінанта формування етностереотипу. Поняття етнічного стереотипу. Структура етностереотипу. Види етностереотипів. Форми етностереотипів. Властивості етностереотипів. Ознаки істинності етностереотипу. Психологічні механізми засвоєння соціотипової поведінки (соціалізація, наслідування, ідентифікація). Поняття етноцентризму. Поняття етнічного конфлікту. Види етнічних конфліктів. Форми етнічних конфліктів. Умови виникнення етнічних конфліктів. Стадії етнічних конфліктів. Теорії виникнення етнічних конфліктів. Критерії виокремлення етнічних конфліктів. Міжетнічна напруженість. Детермінанти етнічних конфліктів. Стратегії поведінки та шляхи врегулювання етнічних конфліктів. Відновлення комунікації між конфліктуючими сторонами. Особливості українського етносу. Український національний характер. Історичний фактор у формуванні української самосвідомості. Релігія як фактор формування українського етносу. Родинні зв'язки як чинник формування українського національного характеру. Етнічні традиції, звичаї, обряди українців. Етнопсихологічні особливості різних народів світу. Етнічні традиції ділового спілкування.